

Secțiunea tematică: Education: new and old challenges to democracy and social cohesion
Coordonator: Adrian Hatos

Lucrare pentru conferință. Nu citați fără acordul autorilor

**CONSECINȚELE MIGRAȚIEI FAMILIEI CONTEMPORANE
ASUPRA CREȘTERII ȘI EDUCĂRII COPIILOR**

Maria Pescaru
Universitatea din Pitești

Diferitele procese asociate globalizării au accentuat mișcarea în spațiul internațional. Pentru migrație sunt importante nu numai *distanța geografică și distanța tehnică* (distanța influențată de mijloacele disponibile de transport și comunicare) ci și de *distanța socială*.

Întotdeauna natura proiectului de migrațiune este în relație cu situația de viață individual-familială, experiența de migrațiune, valențele contextului comunitar-regional și capitalul disponibil.

Fenomenul migrației a stârnit multe controverse nu numai în cercurile politice, ci și în straturile societății, adică la nivel interpersonal, divizând fizic și emoțional prieteni, familii și comunități.

Efectele negative ale emigrării se observă și asupra familiilor care, de multe ori, se destramă, se micșorează rata natalității, se încurajează viața libertină reducând numărul căsătoriilor și creșterea vârstei de întemeiere a familiilor.

Deplasarea unuia dintre membrii familiei pentru o perioadă în străinătate poate să ducă la modificări de roluri și funcții în familie: unul dintre membrii familiei rămași în țară preia funcția de cap de familie. Efortul membrilor familiei de a îndeplini sarcinile celui plecat este adesea resimțit negativ.

Parțial, succesul școlar este influențat de resursele familiei copilului (financiare, educaționale, timp liber, atenție și ajutor acordat copilului pentru munca școlară, sprijin afectiv, supraveghere). Plecarea unui părinte sau a amândurora în străinătate pentru o perioadă mai lungă de timp poate determina apariția unor probleme în performanța școlară, în măsura în care funcțiile îndeplinite de părinți nu sunt preluate de altcineva. Este, însă, posibil ca efectele negative ale plecării unui părinte în străinătate să poată fi diminuate de efectele pozitive ale plecării cum ar fi: creșterea nivelului de trai, posibilitatea mai ridicată pentru copil de a călători în afara țării și contactul cu o altă cultură.

Analizele cercetărilor realizate se vor axa pe studierea influenței factorilor care țin de caracteristicile familiei și ale copilului pentru a vedea dacă familia, fără un ajutor din afară, are posibilitatea de a gestiona situația.

Grupul care este cel mai dezavantajat din punct de vedere al performanțelor școlare, de plecarea părinților în străinătate este grupul de copii cu ambii părinți plecați, această situație producând un efect negativ mai mare decât statutul social scăzut sau structura destrămată a familiei.

1. Necesitatea abordării migrației contemprane

Se cunoaște prea puțin faptul că emigrarea presupune în multe instanțe circumstanțe mai puțin plăcute. Ca orice vis, și emigrarea este însoțită de un supra-optimism orb care percepe doar elementele propice unei astfel de decizii. Am întâlnit români care au părăsit România motivând cu rezolvarea unor probleme medicale și nu au reușit să și le rezolve, ci, din contra și-au creat și alte probleme, și mai mari, de natură financiară. Am întâlnit români care, pentru a mânca o pâine mai bună, au muncit „la negru” printre străini (Grecia, Israel), s-au infiltrat în comunitatea europeană ascunzându-și identitatea, au ajuns să muncească din greu în Europa Apuseană cu speranța (realizabilă pentru foarte puțini) că, odată și-odată, vor intra în legalitate și-și vor duce toată familia cu ei, sau vor începe o familie nouă. Am întâlnit români care au plecat cu acte în regulă să presteze în străinătate servicii pe care nu le-ar fi prestat niciodată în patrie, sau cărora li s-a promis un anumit standard al muncii și s-au întâlnit cu un altul, inferior celui promis. Cunoscut faptul că emigrarea este particularizată pentru fiecare caz în parte. Se pare că, indiferent de circumstanțele luării deciziei de emigrare, aceasta nu este o soluție. Probabil că, generația tânără a României de astăzi este lamentabil de comodă și disperat de indiferentă, tocmai pentru că nu cunosc semnificația cuvintelor „inaniție”, „deportare” sau „suferință” și nu au trăit aceste stări în viața proprie. (Trebici, VL., Hristache, I., 1998, P.98)

În societatea democratică a contemporaneității noastre, fenomenul migrației cunoaște valențe necunoscute în vreuna din societățile anterioare. Tocmai liberul arbitru și dreptul la autodeterminare, atât de mult exploatare de societatea sec. XX, a ridicat posibilitatea interpretării migrației și ca posibilitate ultimă de sancționare a guvernării falimentare a unei națiuni.

Desființarea frontierelor ca și obstacole în calea liberei circulații a cetățenilor Europei Apusene a fost posibilă numai în condițiile stabilității economice din țările semnatare și a oportunităților egale de muncă și viață.

2. Problemele emigranților români

Majoritatea imigranților acceptă slujbe refuzate de autohtoni. Pentru firmele din țările de destinație, imigrația înseamnă salarii mici și profituri mai mari. Pe de altă parte, migrația ilegală aduce profituri de 10-15 miliarde de dolari organizațiilor de traficanti, așa cum arată un raport al ONU. Aproape jumătate din această sumă este estimată a proveni din tranzitul ilegal spre Europa a aproape 500.000 de persoane, anual! Majoritatea imigranților ilegali nu au nici o educație sau calificare, îngroșând considerabil numărul săracilor. Copiii născuți din aceste familii nu au acces oficial la servicii medicale și școli. Cei fără documente muncesc pe salarii mici, fără asigurări și în condiții dificile. În anul 2000, numărul accidentelor de muncă în rândul emigranților era de 64.707, în timp ce în 2001 același număr a înregistrat o creștere de 11,7% (76.129). Dintre cele 800.680 de persoane care au permis de ședere legal, fiecare al zecelea suferă un accident de muncă (9,5%). În 2000 și-au pierdut viața în accidente de muncă 101 de străini; acest număr a crescut în anul 2001 la 125 de persoane (o creștere de 23,7%). Numărul accidentelor mortale depinde de condițiile de muncă. Imigranții care vin în Spania preferă să spună „da” în fața altarului unor soți aleși din rândul spaniolilor, mai degrabă decât concetățenilor lor. Deși pare greu de crezut, este adevărat. 63% din numărul total de 173.038 imigranți care s-au căsătorit în Spania între anii 1996-2004, au făcut-o cu persoane care aveau pașaport spaniol, conform datelor oferite. Lipsa accesului la ocupare a fost identificată ca cea mai mare barieră în calea integrării și astfel cea mai importantă prioritate din cadrul politicii naționale a integrării. Lipsa abilităților lingvistice și dificultățile legate de recunoașterea abilităților profesionale și a calificărilor reprezintă bariere semnificative. Se înregistrează o serie de demersuri în vederea îmbunătățirii consilierii privind locurile de munca pentru imigranți.

Forța de muncă este decimată de emigrație. Deficitul de forță de muncă este real, se simte din ce în ce mai mult, iar explicația, din păcate, nu stă în creșterea economică. Bani trimiși în țara reprezintă pentru familiile rămase acasă, un venit suplimentar, dacă nu chiar unicul sprijin

financiar. Valuta trimisă echilibrează deficitele produse de importurile masive, făcând ca moneda noastră națională să nu se devalorizeze. Satele depopulate astăzi vor deveni, probabil, atunci când se vor întoarce cei care le-au părăsit în căutarea unei slujbe, localități prospere. După 2-3 ani, emigranții își găsesc joburi mai bune, plătite cu salariul mediu de peste 1.500 de euro în UE și își fac planuri să se stabilească definitiv acolo, cu tot cu familii, depopulând școlile din România. Efectele negative ale emigrării se observă și asupra familiilor care de multe ori se destramă sporind numărul divorțurilor, se micșorează rata natalității, se încurajează viața libertină reducând numărul căsătoriilor și creșterea vârstei de întemeiere a familiilor.

3. Problemele copiilor cu părinți plecați

Emigrația românilor în străinătate, la muncă, are efecte mai grave decât le-ar fi putut prevedea autoritățile. De-abia acum autoritățile au început monitorizarea fenomenului „Singur acasă”. Primele victime ale fenomenului sunt copiii, a căror fragilitate emoțională îi expune la riscuri mari. Doi din trei copii care au părinții plecați la muncă în străinătate resimt acut lipsa dragostei acestora. Copiii respectivi, spun psihologii și sociologii, dezvoltă personalități dizarmonice și, în consecință, este posibil ca, odată ajunși la maturitate, să formeze o generație de adulți cu probleme de integrare socială. (Huditeanu, A., 2001, p. 112)

O zi din viața unui copil cu părinți plecați

Se trezește dimineața și nimeni nu i-a pregătit micul dejun, cu o mână mănâncă ce e la îndemână, cu cealaltă își îndeasă în ghiozdan cărțile și caietele cu teme pe care nu le-a făcut. Alege din maldărul de haine ce nimerește și pleacă spre școală. Dacă are chef, ajunge și la ore. Dacă se întâlnește pe drum cu „gașca” în care a învățat să fumeze, amână pe altădată muștrările profesorilor. Oricum n-are cine-l lauda dacă ia o notă mare. După ce pierde toată ziua cu nimicuri amăgitoare, se-ntoarce acasă, îi minte pe cei cu care a fost lăsat că n-are teme de făcut, mai pierde ceva vreme uitându-se pe televizor, apoi adoarme întrebându-se când o să-l sune mama sau tata și dacă părinții lui se mai gândesc la el.

Efecte pe termen scurt:

Pericolul este mai mare la copiii mici, a căror personalitate se formează de la început dizarmonic. Mulți dintre ei au tulburări de somn, devin agresivi, nu au încredere în ei - din cauza lipsei modelului parental. Copiii din ciclul primar încep să mintă, să frecventeze grupuri stradale pentru că nu mai pot comunica bine cu ceilalți membri ai familiei, încep să fie agresivi și labili emoțional. Elevii de gimnaziu, din cauză că rămân nesupravegheați de părintele de care obișnuiau să asculte, pot deveni agresivi verbal și fizic, din cauza frustrărilor, a anxietății și marginalizării care încep să se manifeste. Aceste nereguli pot fi recuperate cu consiliere serioasă. Un copil din zece chiulește de la școală în mod constant după plecarea părinților la muncă în străinătate, iau note mici și pot ajunge chiar la abandon școlar. (Pescaru-Baran, Adina, 2004, p. 89) E drept că o parte din copiii celor plecați duc o viață mai bună grație banilor pe care îi trimit părinții. Și totuși, spun psihologii, banii nu țin locul afecțiunii.

Efecte pe termen lung:

Pe termen lung, aceasta generație de copii lipsiți de iubirea părinților și de armonia familială poate deveni una de adulți-problemă. Psihologii nu exclud posibilitatea ca unii să ajungă infractori. Agresivitatea multor copii din generația „Singur acasă”, refuzul lor de a accepta că au probleme, durerea cauzată de lipsa părinților îi transformă, la maturitate, într-o generație de adulți neintegrați social. Copilul care crește fără părinți sau numai cu unul dintre ei va deveni un adult care nu înțelege sensul căsătoriei, nu vor avea încredere în instituția căsătoriei și, în

general, în oameni. Psihologii spun ca adulții care au fost în preadolescență „singuri acasă” vor dori, în general, meserii care să le aducă bani rapid: fotbalist, fotomodel, cântareț, dansatoare. Cei care au fost abandonați de mici își doresc mai degrabă meserii prin care să împartă dreptatea, cum ar fi cea de politist. Puțini dintre cei plecați cu lunile la muncă știu să aleagă soluții pentru copiii rămași în țară. Lipsa informațiilor este frapantă, adulții neavând cunoștință de existența consultantților, a organizațiilor neguvernamentale de la care ar putea primi câteva sfaturi. Sunt copii care ajung în centre de plasament, pentru că părinții plecați la lucru peste hotare "au uitat" că au acasă niște suflete care au nevoie de ei. O alta problemă care devine alarmantă: tot mai mulți tineri, plecați la muncă în străinătate, pentru a strânge banii necesari să-și cumpere o casă sau pentru a-și asigura un trai mai bun, se întorc acasă cu grave afecțiuni psihice, singurătatea, lipsa celor dragi și volumul mare de muncă sunt doar câteva dintre cauzele acestor boli. Știm cu toții în ce condiții se muncește în străinătate.

Soluții:

Există instituții și organisme, atât în țară cât și în străinătate, abilitate să se ocupe de fenomenul migrațiilor, dar acestea nu au în vedere cauzele care duc la emigrarea persoanelor. Strategia Europeană privind ocuparea forței de muncă are ca scop o mai bună integrare a imigranților pe piața muncii și de a reduce diferența somajului dintre cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene și cei din țări terțe și insistă pe luarea de măsuri pentru transformarea muncii nedeclarate în angajare legală. Sunt încheiate acorduri între România și unele țările membre UE care reglementează și organizează numai circulația forței de muncă. Măsurile care ar trebui luate la nivel central, ar trebui să fie asigurarea unor venituri decente pentru familiile foarte sărace, acordarea de stimulente financiare sau în natură, dar și mărirea numărului de asistenți sociali care să se ocupe de copii rămași acasă astfel încât efectele emigrării asupra lor să fie cât mai mic. (Mihăilescu, I., 1999, p. 176) În România sunt inspectorate școlare și organizații neguvernamentale care se ocupă de prevenirea și combaterea traficului de persoane, de micșorarea efectelor emigrației asupra elevilor, de prevenire a abandonului școlar și a delicvenței printre elevii cu părinți plecați. Dar fenomenul migrațiilor contemporane, și în special emigrația românească presupune cauze și consecințe multiple și diverse. De aceea măsurile și posibilitățile de prevenire și combatere a fenomenelor negative pe care le generează sunt numeroase, în funcție de fiecare caz în parte. Cea mai bună soluție se află în fiecare dintre noi implicat în acest eveniment.

4. Studiu privind influența migrației familiei asupra performanțelor școlare ale copiilor:

Scopul și obiectivele investigației

Scopul acestei investigații este de a determina influența migrației familiilor (unul sau ambii părinți) asupra performanțelor școlare ale copiilor lor (rămași în țară să frecventeze cursurile).

Obiectivele investigației:

- > Identificarea influenței plecării familiei la muncă în străinătate asupra rezultatelor școlare ale copiilor;
- > Analiza percepției de către copii/elevi asupra plecării familiilor lor să lucreze în străinătate;
- > Identificarea gradului de interes pe care școala îl are pentru diminuarea efectelor produse asupra performanțelor școlare ale elevilor de către acest fenomen social;

Ipoteza:

Plecarea părinților să lucreze în străinătate lăsându-și copiii acasă să frecventeze cursurile școlare determină o scădere a performanțelor școlare a acestora cel puțin pe perioada cât ei sunt plecați.

Populația investigată:

Lotul de subiecți a fost format din 100 de elevi din învățământul preuniversitar (Clasele I -IV) din Pitești, județul Argeș. Pentru stabilirea eșantionului final am clasificat populația de referință după criteriile relevante ce fac obiectul investigației noastre (sex, vârstă și mediu rezidențial), iar apoi prin procedeul eșantionării aleatorii simple am stabilit eșantionul final.

Tabel nr. 1 Structura eșantionului în raport cu variabila SEX

	Număr subiecți	%
Masculin	50	50 %
Feminin	50	50%
Total	100	

Tabel nr. 2 Structura eșantionului în raport cu variabila VÂRSTĂ

	Număr subiecți	%
7-9ani	50	50
9-11 ani	50	50
Total	100	

Tabel nr 3 raport cu variabila mediu rezidențial

	Număr subiecți	%
Rural	50	50
Urban	50	50
Total	100	

Metodologia investigației

I. *Ancheta psihosocială* Se realizează în special pe bază de chestionar (autoadministrarea sau prin intermediul auditorilor).

Această anchetă cuprinde mai multe etape de lucru, sintetizate în cinci acțiuni:

i. pregătirea anchetei, în care intră o serie de acțiuni privind definirea obiectivelor și ipotezelor anchetei, determinarea populației anchetei (fixarea eșantionului reprezentativ)

ii. redactarea și aplicarea chestionarului potrivit modului de administrare ales; în **cursul** căreia se rezolvă problema tipurilor de întrebări și se testează proiectul chestionarului. Cercetătorul poate opta pentru o gamă foarte largă de întrebări (fie că sunt întrebări facturale, de cunoștințe, de opinii și atitudini sau motivaționale). În formularea întrebărilor cercetătorul trebuie să aibă în vedere fenomenele și implicațiile psihosociale ale situației de răspuns.

iii. prelucrarea și interpretarea datelor anchetei cuprinde la rândul ei trei etape: "despuierea", *s-a analizat*, rezultatele obținute și semnificația lor, metodologia cercetării și tehnicile utilizate. Rezultatele obținute trebuie prezentate cu toată obiectivitatea, indiferent dacă ele confirmă sau nu ipotezele inițiale ale anchetei.

iv. Scopul codare, analiză cantitativă și calitativă a datelor obținute. În cursul "despuierii" se verifică completitudinea și exactitatea răspunsurilor.

v. Redactarea și comunicarea rezultatelor anchetei sub forma unui raport, redactat, clar și *sistematic privind obiectivele anchetei, populația asupra căreia* final al anchetei nu a acela de predare, ci acela de ameliorare.

Pentru realizarea investigației propuse am construit un chestionar cu 3 dimensiuni, astfel:

> Prima dimensiune analizează percepția elevilor asupra acestui fenomen (itemii 4, 18, 19,20,21,22,23,24);

> A doua dimensiune surprinde influența plecării familiei la muncă asupra rezultatelor școlare ale copiilor (itemii 11, 12, 13, 14, 15, 16,17, 25, 26);

> A treia dimensiune a chestionarului analizează interesul pe care școala îl acordă elevilor aflați în situația în cauză (itemii 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28).

II. Analiza documentelor școlare

S-a recurs la analiza cataloagelor pentru a identifica rezultatele școlare ale elevilor înainte și după plecarea familiilor lor la muncă în străinătate. Am considerat a fi suficientă prezentarea doar a mediei generale obținută de elev pe semestru/semestrele școlare corespunzătoare.

Analiza, prelucrarea și interpretarea rezultatelor

Chestionarul a fost aplicat subiecților individual în perioada 1.02 2009- 25 04. 2009, rezultatele obținute cuantificate în funcție de cele trei dimensiuni fiind redată în continuare.

Prima dimensiune a chestionarului analizează percepția elevilor asupra acestui fenomen (itemii 4, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24).

Motivele pentru care părinții pleacă în străinătate sunt:

- pentru a munci 50%,
- un trai mai bun, o situație economică mai bună 30%,
- nevoia de a-și achiziționa sau renova locuința 10%,
- lipsa locurilor de muncă din România 10%,
- lipsa banilor, neajunsuri financiare 5%,
- specificul profesiei (marinar) 5%.

La itemul „Dacă ar depinde de tine plecarea părinților tăi să muncească în străinătate, ce ai hotărî?”, 60 % dintre subiecți nu vor ca părinții lor să mai plece decât dacă este absolut necesar. 23 % consideră că ar fi de acord cu plecarea pentru o perioadă scurtă de timp. 13% nu sunt de acord intru totul cu plecarea părinților în străinătate, iar 4 % dintre subiecți sunt de acord intru-totul cu acest lucru.

Subiecții care sunt de acord cu plecarea părinților lor consideră că acest lucru este benefic atât părinților, dar și familiei în general, din următoarele argumente:

- „colindă multe țări”,
- „este mai bine decât în țară”,
- „pentru că le este bine acolo, iar eu voi merge în vizită la ei câteva zile și în vacanțe”,
- „pentru că uneori sunt mai liniștit acasă și nu mai sunt atât de presat”,

Cei care nu sunt de acord aduc în cele mai multe cazuri argumente de ordin afectiv:

- „pentru că îmi este dor de ei”,
- „nu pot sta fără ei”, „îmi este greu fără ei”,
- „le simt lipsa”,
- „sunt îngrijorată pentru ei”,
- „este greu fără mama, devin mai neglijent”,
- „pentru că îi iubesc”,
- „pentru că aș vrea să îmi petrec timpul rămas până la plecarea la facultate cu ei”,
- „pentru că le este greu și lor, nu numai mie”,

- „nu avem cu cine să stăm”.
- dar și argumente de ordin material, financiar:
- „acolo obține un venit mai mare”,
- „situația materială se îmbunătățește când vine tata acasă”,
- „nu avem posibilități financiare”.

La itemul „Cum apreciezi faptul că părinții tăi au plecat în străinătate?” părerile subiecților investigați sunt variate, raportându-se atât la motivația intrinsecă, subiectivă, cât și la argumente de ordin financiar. Un număr semnificativ de subiecți nu pot aduce argumente ferme, părerea lor fiind împărțită între consecințele afective ale plecării familiei asupra copilului, și bunăstarea (situație financiară mai bună) pe care această plecare o aduce.

82 % dintre subiecți apreciază pozitiv plecarea, pentru că:

- „de când tata lucrează în Franța avem bani și ne permite cumpăra orice”,
- „este foarte bine, deoarece o să am tot ce îmi doresc și pot avea și iubirea lor”,
- „tata s-a recalificat pentru noi”,
- „este un sacrificiu făcut pentru mine și o viață mai bună”,
- „un efort depus pentai bunăstarea mea și a întregii familii”,
- „nu o să uit niciodată acest lucru”.

Ceilalți subiecți apreciază negativ această plecare, pentru că:

- „nu mi se pare un lucru rău, dar nici prea frumos. Este urât să stai singur, dar uneori nu sunt așa de presat”,
- „e bine, deoarece vin cu bani pentru o locuință, dar e rău pentru că e greu fără ei”,
- „îmi este greu fără mama, și acasă și la școală”.

Fiind întrebați ce ar face dacă ar fi în locul părinților („Dacă ai fi părinte, ai pleca în străinătate la muncă, lăsându-ți copiii cu alte persoane?”), majoritatea subiecților răspund negativ (70%), doar 14 % răspund pozitiv, 2 % afirmă că ar pleca doar dacă este absolut necesar, iar 14 % afirmă că ar pleca doar dacă ar putea să-și ia copiii cu ei.

Prin itemul „Care ar fi motivele pentru care ai pleca?” putem realiza o analiză comparativă și verifica dacă subiecții împărtășesc aceleași motive cu părinții lor. Motivele pentru care ei ar pleca sunt obiective:

- pentru condiții mai bune, pentru bani mai mulți (64%),
- pentru a munci, dat fiind faptul că în România nu sunt locuri de muncă accesibile, iar veniturile sunt mici (14%),
- pentru a locui și a cunoaște alte țări, care oferă oportunități mult mai diverse decât în țară (10%),
- pentru studii, pentru o carieră (12%).

58 % dintre subiecți sunt de acord cu decizia părinților de a pleca și de a-i lăsa pe copii în țară, pentru că, apreciază subiecții, plecarea și a copiilor înseamnă întreruperea cursurilor în țară ceea nu ar fi fost potrivit; 20 % dintre ei regretă faptul că părinții au hotărât acest lucru, afirmând că este mult mai potrivit să fie aproape de părinți, chiar dacă acest lucru ar fi însemnat întreruperea cursurilor și continuarea studiilor acolo. Nici un subiect nu este de acord ca copilul să rămână în grija unor persoane străine în afara rudelor apropiate, de pildă o bonă.

A doua dimensiune surprinde influența plecării familiei la muncă asupra rezultatelor școlare ale copiilor (itemii 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 25, 26). Prin itemii construiți se urmărește analiza percepției pe care subiecții o au despre influența asupra performanțelor școlare, măsurate prin rezultatele obținute activitatea școlară (calitatea rezultatelor, calitatea prestației în activitatea de învățare, întâmpinarea unor dificultăți de învățare etc).

La itemul „De câte ori ai simțit că ești în imposibilitatea de a-ți realiza temele?”, subiecții afirmă că au simțit: rar acest lucru (60%), foarte rar (28%), des (6%) sau întotdeauna (6%).

Substituirea îndatoririlor părintelui plecat, în ceea ce privește sprijinirea copilului în îndeplinirea sarcinilor școlare, o realizează într-o mică măsură persoana (persoanele) în grija căreia a fost lăsat. Subiecții recunosc că de cele mai multe ori își realizează sarcinile: singuri (74%), cu părintele rămas sau cu bunicii (22%), și doar uneori cu unchiul / mătușa (4%).

Comportamentul școlar al subiecților, în percepția lor, nu s-a modificat, pentru că ei comunică permanent rezultatele școlare părinților, la fel ca înainte (90% din subiecți), doar unii recunosc că le comunică părinților doar rezultatele bune, pentru că nu există posibilitatea unei verificări imediate din partea părintelui (10%).

La itemul „Enumerăți 3 motive pentru care familia ta este interesată de rezultatele școlare pe care le obții, acum când sunt plecați?”, subiecții aduc următoarele argumente:

- vor să învețe bine, să nu scad la note (41 %),
- vor să intru la un liceu bun, la o facultate bună (12%).
- „mă iubesc”, (12%)
- „sunt îngrijorați pentru mine, cum mă descurc fără ei”, (10%)
- „vor să am un loc de muncă ușor în viitor”, (10%)
- „este normal, pentru că sunt fiul lor”, (2%)
- „orice părinte se interesează de rezultatele școlare ale copiilor”, (2%)
- „pentru că vor să iau examen de testare”, (2%)
- „să știe dacă particip la ore”, (2%)
- „pentru ca rezultatele mele școlare să fie la fel de bune”, (2%)
- „să mă încurajeze”, (1%)
- „să știe cât pot”, (1%)
- „pentru a afla la ce materii sunt mai bun”, (1%)
- „vor să-i ascult”, (1%)
- „să știe cum mă comport la școală” (1%).

Pentru a identifica unele consecințe ale plecării părinților asupra personalității subiecților am construit itemul „Cum ai resimțit plecarea părinților tăi în străinătate?”, răspunsurile fiind următoarele:

- „este greu, dar după ce vor termina activitatea acolo se vor întoarce”, (46%)
- „îmi este bine, pentru că se vor întoarce curând”, (24%)
- „nu îmi este greu”, (18%)
- „vreau să se întoarcă acasă” (10%).

Percepția subiecților asupra calității performanțelor școlare în perioada în care familia este plecată în raport cu perioada când familia nu era plecată arată că ei consideră că: învață și au rezultate la fel de bine ca înainte (60%), învață și au rezultate mai bune acum, când părinții sunt plecați (30%), învață mai puțin și au rezultate mai slabe ca înainte (10%).

Argumentele pe care le aduc pentru a motiva această situație -de îmbunătățire sau scădere a performanțelor școlare- sunt:

- absența unei persoane care să controleze permanent îndeplinirea sarcinilor școlare,
- absența unei persoane apropiate care să îl ajute,
- dificultatea de a învăța singur,
- dorul de părinți,
- dificultăți întâmpinate la unele discipline școlare.

Subiecții care recunosc că au performanțe mai slabe ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „nu mai învăț așa de mult”,

- „bunicii nu știu să mă ajute”,
- „ești neglijat, nu are cine să te ajute”,

Subiecții care apreciază că au performanțe mai bune ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „mă ambiționez mai mult”,
- „vreau să devin cineva”,
- „învăț mai mult pentru că mi-am dat seama”,
- „pentru că apreciez efortul pe care l-au făcut și am vrut să-i răsplătesc”.

Cei care apreciază că au performanțe constante, ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „pentru că nu las situația familială să-mi afecteze rezultatele la învățătură”,
- „pentru a fi mândrii de mine”,
- „dacă nu e mama lângă mine nu înseamnă că nu trebuie să învăț”.

A treia dimensiune a chestionarului analizează interesul pe care școala îl acordă elevilor aflați în situația în cauză (itemii 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28), interesând în special soluțiile pe care școala le adoptă pentru consilierea elevilor sau depășirea crizei personale, în caz că aceasta apare.

La itemul „În ce măsură consideri că este necesar ca școala să țină legătura cu familia ta privind rezultatele tale școlare?” ei răspund:

- foarte mare măsură (85%),
- mare măsură (0%),
- măsură potrivită (5%),
- foarte mică măsură (10%).

Fiind întrebați care sunt motivele pentru care membrii familiei sunt chemați la școală în această perioadă, când părinții sunt plecați, subiecții răspund:

- pentru note, situație școlară (22%),
- pentru comportament necorespunzător (18%),
- doar atunci când se organizează ședințele obișnuite (60%).

Subiecții apreciază faptul că școala organizează întrevederi cu familia - părintele rămas acasă, bunicii - de cele mai multe ori pentru clarificarea situației școlare, pentru rezolvarea unor probleme de comportament, sau probleme organizatorice ale clasei.

Fiind întrebați „Cum apreciază dirigințele clasei și colegii faptul că părinții tăi au plecat în străinătate?”, subiecții răspund:

- „mă tratează la fel ca înainte”,
- „nu cred că îi interesează”,
- „li se pare ca fiind totul normal, dat fiind faptul că mulți dintre ei se regăsesc în situația mea”,
- „afirmă că este un lucru bun”,
- „îmi dau sfaturi”,
- „spun că sunt un norocos”,
- „mă întrebă de ce nu plec și eu”,
- „unii cred că este bine fără părinți acasă”.

Pentru a identifica rezultatele școlare ale elevilor înainte și după plecarea familiilor lor la muncă în străinătate am recurs la identificarea rezultatelor școlare ale subiecților la cele două momente pentru a determina dacă aceste rezultate au fost influențate în sens de progres, regres sau au rămas constante. Am considerat a fi suficientă prezentarea doar a mediei generale obținută de elev pe semestru/semestrele școlare corespunzătoare.

În cazul a 29 % dintre subiecți rezultatele școlare au rămas constante sau au crescut foarte puțin.

Pentru ceilalți 71 % dintre subiecți rezultatele școlare au scăzut mai mult sau mai puțin semnificativ față de rezultatele pe care le aveau înaintea plecării părinților. Dintre aceștia, doar în cazul a 8 % subiecți rezultatele au scăzut nesemnificativ.

Concluzii:

La nivel macrosocial, tranziția la economia de piață are importante consecințe asupra familiei:

o scădere a nivelului de trai și plasarea unui număr crescut de familii sub pragul sărăciei;

- diversificarea surselor de venituri;
- creșterea inegalității între veniturile diferitelor familii și polarizarea societății și a modurilor de viață;

Deși, pe ansamblu consumul populației a scăzut, există o ameliorare în ceea ce privește dotarea cu bunuri de uz îndelungat; o sursă majoră a sărăciei și a insatisfacției o reprezintă șomajul;

- scade ponderea populației feminine ocupate, tot mai multe femei devin casnice;
- munca în agricultură tinde să devină o forma majoră de ocupare, de câștig de venituri suplimentare și de sursă a autoconsumului;
- agravarea crizei de locuințe;
- limitarea accesului la serviciile social-culturale;
- reducerea căsătoriilor;
- creșterea divorțurilor;
- prăbușirea natalității;
- creșterea mortalității generale și infantile;
- sporirea importanței migrației din urban în rural;
- accentuarea unor fenomene patologice („bolile sărăciei”, delinvența juvenilă, abandonul copiilor, neglijența sau exploatarea parentală etc).

Organizarea familială are un rol esențial pentru supraviețuire și adaptare. În cazul tranziției acest model se poate dovedi, de asemenea productiv. Capacitatea familiilor de a înfrunta probleme noi este însă influențată de factori protectivi și de factori de risc. Această capacitate se exprimă prin schimbări în viața internă precum și în comportamentele externe.

De asemenea, există o strânsă legătură între viziunea individuală asupra lumii și tipul de familie - tradițional sau modern (ca structură de autoritate, roluri conjugale, relații, atitudini, valori familiale). Tipul de familie - modern sau tradițional poate juca un rol esențial în procesul de adaptare. (Mitrofan, I., Ciuperc, C., 1998, p. 267)

Percepția subiecților asupra calității performanțelor școlare în perioada în care familia este plecată în raport cu perioada când familia nu era plecată este diferită de situația reală, identificată în urma analizei documentelor școlare.

Cele mai puternice consecințe ale plecării familiei se înregistrează la nivelul personalității subiecților. Ei aduc în cele mai multe cazuri argumente de ordin afectiv „îmi este dor de ei”, „nu pot sta fără ei”, „îmi este greu fără ei”, „le simt lipsa”, „sunt îngrijorată pentru ei”, „este greu fără mama, devin mai neglijent”, „pentru că îi iubesc”, „pentru că aș vrea să îmi petrec timpul rămas până la plecarea la facultate cu ei”, „pentru că le este greu și lor, nu numai mie”.

Cert este că toți își asumă responsabilitatea acestui fenomen, înțelegând atât necesitatea lui din motive financiare, dar și din motive morale - obligația morală a părinților de creștere, educare a copiilor. Ei afirmă „mă ambiționez mai mult”, „vreau să devin cineva, să muncesc”, „învăț mai mult pentru că mi-am dat seama că e importantă școala”, „pentru că apreciez efortul pe care l-au făcut și am vrut să-i răsplătesc”.

Ca punte de legătură între individ și societate, între spațiul privat și cel public, familia este un punct de întâlnire între diverse tensiuni și tendințe ale societății. Schimbările exterioare sunt interiorizate de familie în procesul adaptării, dar familia nu suportă pasiv această adaptare. Între adaptarea familiei și adaptarea individuală există paralelisme și intersecții. (Stănculescu, E., 1998, p. 153) Specificul și istoricul fiecărei familii își va pune deci amprenta asupra modului în care va reacționa în fața schimbărilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Huditeanu, Alexandru, 2001, *Metode de cunoastere psihologica a elevilor*, Editura Pshihomedia, Sibiu
2. Mitrofan, Ioan, Ciupercă, C., 1998, *Incursiune in Psihosociologia si Psihosexologia Familiei*, Editura Press, București
3. Mihăilescu, Ioan, 1999, *Familia în societățile europene*, Editura Universității din București, București
4. Pescaru-Băran, Adina, 2004, *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*, Editura Aramis, Educația XXI, București
5. Stanciulescu, Elisabeta, 1998, *Sociologia educației familiei*, Editura Polirom, Iași.
6. Trebici, Vl., Hristache, I., 1986, *Demografia teritorială a României*, Editura Academiei, București.

